

Η ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΩΝ ΒΑΘΕΙΑ
ΡΙΖΩΜΕΝΩΝ ΝΟΗΤΙΚΩΝ
ΜΟΛΥΝΣΕΩΝ

Μία Ομιλία του Bhikkhu
Nyānadassana Mahāthera
(Ιωάννη Τσέλιου) πάνω στις
Νοητικές Διαφθορές και τα
Ένστικτα

Athens Theravada Center
2020

Η
ΕΞΑΛΕΙΨΗ
ΤΩΝ
ΒΑΘΕΙΑ ΡΙΖΩΜΕΝΩΝ
ΝΟΗΤΙΚΩΝ ΜΟΛΥΝΣΕΩΝ

*

Μία Ομιλία πάνω στις
Νοητικές Διαφθορές και τα
Ένστικτα

Bhikkhu Nyānadassana Mahāthera
(Ιωάννης Τσέλιος)

*

Athens Theravada Center
2020

Η Εξάλειψη των Βαθειά Ριζωμένων
Νοητικών Μολύνσεων

Μία Ομιλία πάνω στις Νοητικές Διαφθορές και
τα Ένστικτα

Bhikkhu Nyānadassana Mahāthera

Απομαγνητοφώνηση και
Επιμέλεια Κειμένων:

Ντεκίλα-Μάρα Ψυρροπούλου

Τα πνευματικά δικαιώματα αυτού του εγχειριδίου καθώς και οποιαδήποτε εργασία εμπεριέχεται σ' αυτό, (γραφικά, μετάφραση, χρήση δεδομένων από βίντεο, βίντεο, φωτογραφικό υλικό, απομαγνητοφώνηση, κλπ.) ανήκουν στο **Athens Theravada Center.**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	6
Διάφορα Είδη Νοητικών Μολύνσεων.....	9
ΑΣΑΒΑ – Νοητικές Διαφθορές.....	11
Η Έννοια του Άσαβα.....	15
ΑΣΥΝΕΙΔΗΤΟΣ ΝΟΥΣ.....	22
ΥΠΟΣΥΝΕΙΔΗΤΟΣ ΝΟΥΣ.....	26
7 ΑΝΟΥΣΑΓΙΑ – Υπολανθάνουσες Διαθέσεις.....	29
ΣΥΝΕΙΔΗΤΟΣ ΝΟΥΣ.....	32
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ – ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ.....	37

Το Βιογραφικό του Έλληνα Βουδδιστή Μοναχού

Νιάναντάσσανα Μάχα Θέρα

Ο Έλληνας Βουδδιστής μοναχός Nyanadassana ή Ñāṇadassana είναι επί 37 χρόνια Πρεσβύτετος (Mahāthera) μοναχός τής αρχαίας Βουδδιστικής παράδοσης Τεραβάντα και ζει ως επί το πλείστον στην Σρι Λάνκα (Sri Lanka).

Γεννήθηκε το 1959 στην Καρπερή Σερρών από Ορθόδοξους Χριστιανούς γονείς, και του δώθηκε το όνομα Ιωάννης Τσέλιος. Τελείωσε το γυμνάσιο στην Θεσσαλονίκη και σπούδασε κοινωνιολογία στο Πανεπιστήμιο Goethe της Φρανκφούρτης στην Γερμανία.

Το 1981, σε ηλικία 22 ετών, ένα ταξίδι στην Ινδία υπήρξε το σημείο καμπής της ζωής του. Ο νεαρός Έλληνας, κοιτάζοντας ένα τουριστικό φυλλάδιο, διάβασε αυτές τις αξιομνημόνευτες λέξεις του Βούδδα:

«Αυτή είναι η τελευταία μου γέννηση.

Έχω περάσει πέρα από τον ωκεανό της ύπαρξης.»

Στοχαζόμενος βαθειά αυτά τα λόγια, και αποφασισμένος να μάθει περισσότερα για τον Βούδδα και τις Διδασκαλίες του, επισκέφθηκε την Κουσινάρα (Kusinara), τον τόπο όπου ο Βούδδας επέτυχε την τελική ανάπαυσή του στο Νιμπάνα (*parinibbāna*). Εδώ, υπό τις οδηγίες ενός πρεσβύτερου Ινδού Βουδδιστού μοναχού, που ήταν ο Διευθυντής του Μουσείου στην Κουσινάρα, ο Τσέλιος όχι μόνο εξασκήθηκε στον διαλογισμό αλλά και διάβασε σχετικά με τον Βουδδισμό. Με περισσότερο ενδιαφέρον τώρα, αποφάσισε να αναζητήσει τις αρχικές και αυθεντικές διδασκαλίες του Βούδδα, φτάνοντας έτσι στην Σρι Λάνκα.

Το 1982, στην ηλικία των 23 ετών, χειροτονήθηκε από τον Σεβασμιώτατο λόγιο (*rājakīya paṇḍita*) Kaḍavedduve Shrī Jinavaṃsa Mahāthera, τον κρατικά αναγνωρισμένο ως μέντορα (*upajjhāya*), και εισήλθε στην μοναστική ζωή για σπουδές και για πρακτική πλήρους απασχόλησης. Επί τέσσερα χρόνια, εξασκήθηκε έχοντας ως μέντορά του (*upajjhāya*) τον Σεβασμιώτατο Mātara Ñāṇārāma Mahāthera, τον κρατικά αναγνωρισμένο λόγιο (*rājakīya paṇḍita*) και περίφημο διδάσκαλο διαλογισμού στο μοναστήρι Nissaraṇa Vanaya, Meetirigala.

Το 1986, έλαβε την ανώτερη χειροτονία (*upasampadā*) από τον Σεβασμιώτατο λόγιο (*rājakīya paṇḍita*) Kaḍavedduve Shrī Jinavaṃsa Mahāthera, τον κρατικά αναγνωρισμένο ως μέντορα (*upajjhāya*).

Στην συνέχεια σπούδασε την αρχαία Ινδική γλώσσα Πάλι (*Pāli*) και τις Τρεις Συλλογές των Ιερών Βουδδιστικών Κειμένων (*Tipiṭaka*) μαζί με τις

Εξηγήσεις και τα Επεξηγηματικά Σχόλια κάτω από τρεις πολυμαθείς Πρεσβύτατους (*Mahāthera*) διδασκάλους στο μοναστήρι Gnānārāma Dharmāyatanaya, Meetirigala, όπου διέμεινε επί 16 χρόνια.

Το 1997 έλαβε, μετά από γραπτές και προφορικές εξετάσεις, τον τίτλο *Vinayācariya* (Καθηγητής Μοναστικής Αγωγής). Παρακινούμενος από τον διδάσκαλό του, άρχισε να διδάσκει για αρκετά χρόνια την αρχαία ινδική γλώσσα Πάλι και τις Τρεις Συλλογές των Ιερών Βουδδιστικών Κειμένων, γράφοντας επιπλέον πάνω από δέκα βιβλία.

Από το 2003 έως το 2007 άσκησε διαλογισμό στο κέντρο διαλογισμού Pa-Auk Tawya, Mawlayimine, Μυανμάρ (Βιρμανία) και στη συνέχεια επέστρεψε στη Σρι Λάνκα. Προσκλήσεις από την Σιγκαπούρη, την Ινδονησία, την Μαλαισία και την Ταϊβάν, τον οδήγησαν ώστε να διεξάγει ομιλίες, και να δίνει μαθήματα πάνω στην Διδασκαλία του Βούδδα καθώς και μαθήματα διαλογισμού στις χώρες αυτές.

Είναι συγγραφέας και μεταφραστής περισσότερων των δέκα βουδδιστικών βιβλίων στα γερμανικά, στα αγγλικά, στα σιγκαλέζικα και στην γλώσσα Πάλι, και είναι έμπειρος στο να δίνει διαλέξεις στα αγγλικά και στα σιγκαλέζικα (*επίσημη γλώσσα της Σρι Λάνκα*).

Καλησπέρα σέ όλους καί καλῶς ὀρίσατε σ' αὐτό τό μάθημα πού ὑπάγεται στήν θεωρητική πλευρά τοῦ Διορατικοῦ διαλογισμοῦ. Θά δώσουμε περισσότερες ἐξηγήσεις καί θά πᾶμε πιο βαθειά γιά νά δοῦμε τί συμβαίνει μέσα στόν νοῦ μας, ἀλλά καί πού ἀποσκοπεῖ ὁ διορατικός διαλογισμός.

Μέχρι τώρα ἔχουμε μάθει κάποια πράγματα γιά τόν νοῦ· ἀλλά σήμερα θά μάθουμε πολύ περισσότερα, ὅπως μέ τί τρόπο βρίσκονται βαθειά ριζωμένες μέσα μας κάποιες τάσεις πού ὀνομάζονται νοητικές μολύνσεις. Θά μάθουμε πῶς μπορεῖ νά τίς ἐντοπίσει κάποιος μέ τόν διορατικό διαλογισμό καί νά τίς ἐξαλείψει.

Ὅταν μιᾶμε γιά μολύνσεις ἐννοοῦμε συνήθως τίς βλάβες πού προκαλοῦνται στό σῶμα μας ἀπό ἰούς καί βακτηρίδια, ἀλλά καί τίς μολύνσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβάλλοντος (ἀτμοσφαιρική ρύπανση, ρύπανση τῶν ὑδάτων, ρύπανση τῆς τροφικῆς ἀλυσίδας, κλπ).

Παρόμοιες μολύνσεις ὁμως ὑπάρχουν καί στόν νοῦ μας. Αὐτές τίς ὀνομάζουμε νοητικές μολύνσεις. Θά μιλήσουμε γι' αὐτές καί θά ἐξετάσουμε ποιές εἶναι αὐτές πού βρίσκονται στήν ἐπιφάνεια τοῦ νοῦ καί ποιές εἶναι αὐτές πού βρίσκονται βαθειά ριζωμένες στά βάθη τοῦ νοῦ.

Θά ἐξηγήσουμε ἐπίσης τί εἶναι ὁ συνειδητός νοῦς, ὁ ὑποσυνειδητός νοῦς, καί ὁ ἀσυνειδητός νοῦς, καί ποιές εἶναι οἱ νοητικές μολύνσεις πού ἀντιστοιχοῦν σέ κάθε ἓνα ἀπό αὐτά τά τρία ἐπίπεδα τοῦ νοῦ.

Ἐπομένως, σήμερα θά ἐπικεντρωθοῦμε στόν ἐξαγνισμό τοῦ νοῦ μέσω τῆς ἐξάλειψης τῶν βαθειά ριζωμένων νοητικῶν μολύνσεων πού μαινοῦν τόν νοῦ.

Η κατάλληλη πρακτική διαλογισμού είναι πολύ σημαντική

- (α) για την **καταστολή** των βαθιά ριζωμένων νοητικών μολύνσεων μέσω της αυτοσυγκέντρωσης (*samādhi*), και
- (β) για την **εξάλειψη** αυτών μέσω του διορατικού διαλογισμού (*vipassanā*).

Ο ήρεμιστικός διαλογισμός (*σαμάντι*) είναι αυτός που καταστέλει τις νοητικές μολύνσεις, και ο διορατικός διαλογισμός (*βιπάσσανα*) είναι αυτός που τις εξαλείφει.

Όταν ασκούμε τον κατάλληλο ήρεμιστικό διαλογισμό, μπορούμε να επιτύχουμε υψηλούς βαθμούς αυτοσυγκέντρωσης μέσω της οποίας μπορούμε να επιτύχουμε τις **εκστάσεις** (*jhāna*) και να **καταστείλουμε** αυτές τις νοητικές μολύνσεις.

Όταν για παράδειγμα πιέζουμε ένα ελατήριο, αυτό μικραίνει, αλλά εάν τραβήξουμε το χέρι μας αυτό επανέρχεται στο αρχικό του μέγεθος. Κάτι ανάλογο γίνεται στον ήρεμιστικό διαλογισμό: οι νοητικές μολύνσεις καταστέλονται όπως ένα ελατήριο και δεν αισθανόμαστε την πίεσή τους μέσα μας. Αλλά μόλις αποδυναμωθεί ή αυτοσυγκέντρωσή μας έστω και για λίγο, το ελατήριο των νοητικών μολύνσεων εκτινάσσεται πάλι στον προηγούμενο βαθμό και νιώθουμε την πίεσή τους μέσα μας.

Ωστόσο, με την εξάσκηση στον **διορατικό δια-
λογισμό** (*vipassanā*) μπορούμε να επιτύχουμε
τις υπερκόσμιες επιτεύξεις και συνεπώς σταδια-
κά να **εξαλείψουμε** αυτές τις νοητικές μολύνσεις
πλήρως.

Έδω βλέπουμε ότι μέσω τής διόρασης ή του διορατικού διαλογισμού, μπορούμε να επιτύχουμε τις υπερκόσμιες επιτεύξεις και συνεπώς να εξαλείψουμε αυτές τις νοητικές μολύνσεις πλήρως· διότι ο ήρεμιστικός διαλογισμός έχει ένα όριο και μπορεί να βοηθήσει μέχρι έναν βαθμό· δεν εξαλείφει αλλά απλώς βοηθάει στην καταστολή τους.

Όμως ο διορατικός διαλογισμός μπορεί να επιφέρει την πλήρη εξαλείψή τους.

Διάφορα Είδη Νοητικών Μολύνσεων

Στις Όμιλίες του Βούδδα αναφέρονται διάφορα είδη νοητικών μολύνσεων· (μπορούμε να τα ονομάσουμε καί πάθη, αλλά ο όρος μόλυνση αντιστοιχεί καλύτερα σ' αυτό που συμβαίνει στον νου).

**Μερικά από αυτά τα είδη συμβαίνουν στο
συνειδητό επίπεδο του νου, όπως:**

- Τα **10** νοητικά μιάσματα (*kilesa*), και
- Οι **4** νοητικές προσκολλήσεις (*upādāna*).

**Άλλα είδη εμφανίζονται στο υποσυνειδητό
επίπεδο του νου, όπως:**

- Τα **5** πνευματικά εμπόδια (*nīvaraṇa*) και
- Οι **7** υπολανθάνουσες διαθέσεις ή ένστικτα (*anusaya*).

**Άλλα πάλι εμφανίζονται πολύ βαθύτερα στο
ασυνειδητό επίπεδο του νου,
όπως:**

- Οι **4** νοητικές ροές (*ogha*),
- Τα **10** νοητικά δεσμά (*saṃyojana*)
- Οι **4** νοητικές συζεύξεις (*yoga*),
- Οι **4** νοητικοί κόμβοι (*gantha*), και
- Οι **4** νοητικές διαφθορές (*ĀSAVA*).

Θά εξηγήσουμε παρακάτω τό νόημα αὐτῶν τῶν λέξεων, τόν ρόλο πού παίζουν, καί ποιά εἶναι τά χαρακτηριστικά τους.

Αὐτές οι νοητικές μολύνσεις εκδηλώνονται σε τρία επίπεδα του νου:

- **στο συνειδητό,**
- **στο υποσυνείδητο, και**
- **στο ασυνείδητο.**

Ἐάν θεωρήσουμε τόν νοῦ ὡς ἕνα δοχεῖο ἢ μιά δεξαμενή, καί τόν διαιρέσουμε στό Συνειδητό, στό Ὑποσυνείδητο, καί στό Ἀσυνείδητο, μπορούμε νά ταξινομήσουμε τίς νοητικές μολύνσεις στίς ἀνάλογες διαβαθμίσεις αὐτῶν τῶν τριῶν, ὅπως βλέπουμε στόν ἀκόλουθο πίνακα.

Οἱ τέσσερις τελευταίες διαφθορές πού λέγονται Ἄσαβα καί βρίσκονται στόν πυθμένα τοῦ «νοητικοῦ δοχείου» στό ἀσυνείδητο, εἶναι μεγάλης σημασίας καί παίζουν καθοριστικό ρόλο γιά τήν ἐμφάνιση τῶν ὑπόλοιπων νοητικῶν μολύνσεων. Μέ τόν τρόπο πού λειτουργοῦν ἐπηρραζοῦν τίς ἄλλες νοητικές μολύνσεις.

Θά ξεκινήσουμε λοιπόν τήν ἀνάλυση ἀπό τόν πυθμένα τοῦ νοῦ, καί θά συνεχίσουμε νά ἀνεβαίνουμε σταδιακά πρὸς τήν ἐπιφάνεια.

ΤΑ ĀSAVA - ΟΙ ΝΟΗΤΙΚΕΣ ΔΙΑΦΘΟΡΕΣ -

Από όλα τα είδη τῶν νοητικῶν μολύνσεων, τὰ **āsaḥa** (οἱ νοητικὲς διαφθορὲς) εἶναι αὐτὰ ποὺ ὑπάρχουν στὸ πιὸ βαθύ καὶ πιὸ θεμελιώδες ἐπίπεδο τοῦ νοῦ.

Τα āsaḥa εἶναι οἱ βασικὲς νοητικὲς μολύνσεις ποὺ διατηροῦν τὴν **δέσμευση** στὸν γύρο τῆς γέννησης καὶ τοῦ θανάτου.

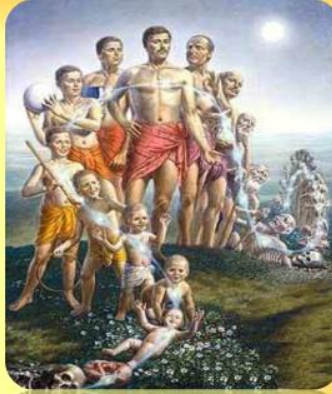

Ὁ ρόλος τους εἶναι νὰ διατηροῦν τὴν **σανσάρα** (τὸν ἐπώδυνο κύκλο τῆς ἐπαναγέννησης).

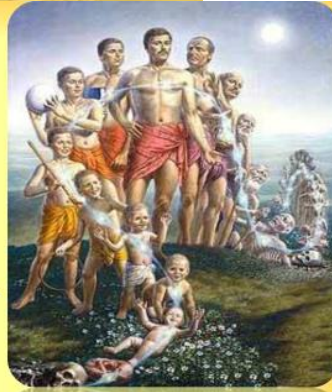
Ο Βούδας περιγράφει τα *āsava* ως νοητικές καταστάσεις που

- ⊙ μιάνουν (*saṃkilesikā*),
- ⊙ προκαλούν την επαναγέννηση (*ponobbhanikā*),
- ⊙ φέρνουν ταλαιπωρία (*sadarā*),

- ⊙ ωριμάζουν σε βάσανα (*dukkhanivākā*), και
- ⊙ οδηγούν σε μελλοντική γέννηση, γήρανση και θάνατο (*āyatim jātijarāmarañiyā*).

(MN 36, *Mahāsaccaka Sutta*)

Η πιο συνηθισμένη νοητική μόλυνση που παράγουν είναι η αυταπάτη (*moḥa*).

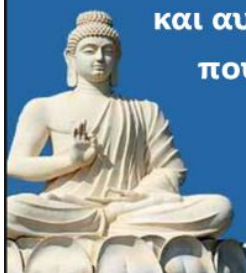

Γι' αυτό ο Βούδδας λέει:

«Αυτόν αποκαλώ αυταπατόμενο, που **δεν έχει** εγκαταλείψει τα *āsava*

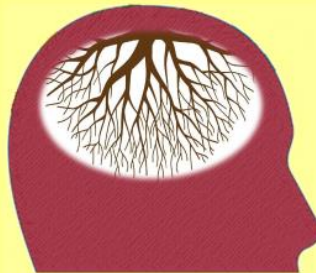
και αυτόν αποκαλώ **μη** αυταπατόμενο, που **έχει** εγκαταλείψει τα *āsava*».

(MN 36, *Mahāsaccaka Sutta*)

Τα **āsava** είναι ριζωμένα σε όλα τα συνήθη, κοινά ή κοσμικά άτομα

και μπορούν να εμφανιστούν στην επιφάνεια του νου οποιαδήποτε στιγμή και σε οποιοδήποτε μέρος της ύπαρξης.

Βρίσκονται υποκείμενα σε όλα τα όντα από αόριστο χρόνο και θεωρούνται ως ισχυρά **μεθυστικά** ή **ναρκωτικές ουσίες** που απομωραίνουν τα όντα και τους προκαλούν ταλαιπωρία, οδύνες και βάσανα.

Ως εκ τούτου, θα διερευνήσουμε τα **āsava** πιο προσεκτικά και θα δούμε

- πώς λειτουργούν,
- πώς εκδηλώνονται,
- και πώς κάποιος μπορεί να τα εγκαταλείψει και να τα εξαλείψει.

Τα **āsava** στην Βουδδιστική ψυχολογία είναι ένας όρος για όρισμένες νοητικές τάσεις που «μεθούν» τον νου· τον ζαλίζουν, τον θολώνουν, τον συγχύζουν, και παράγουν ψεύτικα συναισθήματα εύχαριστησης, ώστε να μην μπορεί ο νους να ανέλθει σε υψηλότερα επίπεδα κατανόησης και σοφίας.

Θά τα ονομάσουμε «**νοητικές διαφθορές**». Τους δίνουμε αυτή την ονομασία, διότι εάν τα ονομάζαμε νοητικά μεθυστικά ή νοητικές μεθυστικές ουσίες θά φαινόταν λίγο παράδοξο. Ένω με τον τρόπο που τα ονομάζουμε μπορεί να καταλάβει κάποιος ότι πράγματι διαφθείρουν τον νου, παρόμοια με το αλκοόλ που διαφθείρει τον νου του μεθυσμένου ατόμου.

Υπάρχουν τέσσερα *āsava*:

1. το *āsava* της ηδονικής ευχαρίστησης ή της προσκόλλησης σε ηδονικές απολαύσεις (*kām'āsava*)
2. το *āsava* της προσκόλλησης στην ύπαρξη (*bhav'āsava*)

3. το *āsava* των υποθετικών απόψεων (*ditṭh'āsava*), και

4. το *āsava* της άγνοιας (*avijj'āsava*).

Οί Βούδδες και οί Άξιοι μαθητές (Άραχαντ), εΐναι άπελευθερωμένοι από τά *āsava* έπειδή τά έχουν έξαλείψει· και γι' αυτό ονομάζονται κιν'άσαβα (*khīṇ'āsavā*).

Κατά συνέπεια, πολύ συχνά συναντοϋμε στίς Όμιλίες τοϋ Βούδδα τήν διδαχή, ότι ή έξάλειψη τών *āsava* εΐναι ένα από τά κυριότερα καθήκοντα ενός μαθητή.

Η γνώση αυτής της εξάλειψης ονομάζεται «γνώση της εξάλειψης των *āsava*» (*āsava-khaya-ñāṇa*).

Αυτή η γνώση είναι μία από τις έξι ανώτερες γνώσεις (*abhiññā*)

και είναι η μόνη που επιφέρει την πλήρη εξάλειψη όλων των νοητικών μολύνσεων, την ελευθερία άπ' αυτές, και επομένως την πλήρη Φώτιση.

Η Έννοια του Āsava

Θα εξετάσουμε τώρα τι σημαίνει η λέξη *āsava*.

Āsava είναι μια λέξη που προφανώς έχει ληφθεί από την ινδική οινοπνευματοποιία και την ινδική ιατρική *Ayurveda*.

Χρησιμοποιείται όμως από τον Βούδδα μεταφορικά, για την περιγραφή νοητικών καταστάσεων που διαφθείρουν τον νου.

Στήν Ινδία, οινοπνευματώδη ποτά, κρασιά, λικέρ, κλπ. που έχουν αποθηκευθεί και έχουν υποστεί αλκοολική ζύμωση για μεγάλο χρονικό διάστημα, ονομάζονται *āsava*.

Āsava είναι επίσης μία κατηγορία φαρμάκων της ινδικής ιατρικής, που παρασκευάζονται από την αλκοολική ζύμωση φρέσκων χυμών από βότανα και περιέχουν αυτόπαραγόμενο αλκοόλ.

Τα κύρια συστατικά για την παραγωγή των Ινδικών *āsava* είναι φυτικά, όπως:

φρούτα,
ρίζες,
φύλλα,
φλοιοί,
και εκχυλίσματα αυτών.

Αυτά τα συστατικά υποβάλλονται σε αλκοολική ζύμωση μέσα σε αγγεία για μεγάλα χρονικά διαστήματα με συγκεκριμένη ποσότητα νερού.

Ζάχαρη ή μέλι, είναι τα άλλα συστατικά που προστίθενται μετά την πλήρη αλκοολική ζύμωση.

Āsava

Αυτά τα *āsava*, αν και χρησιμοποιούνται ως φάρμακα, είναι στην πραγματικότητα σαν κρασιά, τα οποία σε περίπτωση υπερδοσολογίας έχουν άμεσο μεθυστικό αποτέλεσμα.

Εάν ανοίξουμε ένα τέτοιο μπουκάλι, θα διαπιστώσουμε ότι αναδύεται μία δυνατή όσμη παρόμοια με αυτή που αναδύεται από ένα μπουκάλι κρασιού ή άλλου αλκοολούχου ποτού. Αυτό το υγρό περιεχόμενο ονομάζεται Τσάντανάσαβα, όπου *τσάντανα* είναι το σανταλόξυλο που έχει πολύ δυνατή όσμη και χρησιμοποιείται επίσης σαν φάρμακο για τις δροσιστικές και κατευναστικές ιδιότητές του σε πυρετώδεις καταστάσεις.

Εδώ έχουμε μία διαφημιστική étiketτα της κλασσικής Αγιουρβεδικής ιατρικής, στην οποία τονίζεται ότι η παρασκευή των φαρμάκων περιλαμβάνει αλκοολική ζύμωση. Στόν τίτλο της συγκεκριμένης μάρκας υπάρχει ο όρος *Αρίστα* που είναι κατά κάποιο τρόπο συγγενής του αντίστοιχου ελληνικού όρου. *Αρίστα* σημαίνει αυτό ή αυτόν που δεν έχει καμία βλάβη ή ελλάτωμα, είναι δηλ. τέλειος τουλάχιστον από άποψη υγείας, ενώ *Ρίστα* είναι αυτός που έχει υποστεί βλάβη.

Στην διπλανή φωτογραφία, βλέπουμε διάφορα αγγεία σφραγισμένα με πηλό, εντός των οποίων τα *āsava* υπόκεινται σε μακροχρόνια ζύμωση.

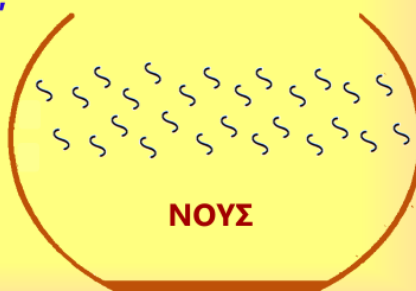

Μέχρι εδώ, πήραμε μία ιδέα για τό τί είναι τά άσαβα. Τώρα πρέπει νά τά συσχετίσουμε μέ τόν νού:

Σε αυτό το πλαίσιο, η κατηγορία των νοητικών μολύνσεων που επιφέρουν «αλκοολική ζύμωση» στον νου και τον **μεθούν** ή τον παραπλανούν, μοιάζουν με τα ινδικά **āsava** που έχουν υποστεί ζύμωση για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Και αν αυτά τα ινδικά **āsava** ονομάζονται **āsava** για τη μακροχρόνια αποθήκευσή τους, για την αλκοολική ζύμωση και γιά το μεθυστικό τους αποτέλεσμα, τότε οι νοητικές μολύνσεις που υπάρχουν στο βαθύτερο και πιο θεμελιώδες επίπεδο του νου και βρίσκονται υποκείμενες σε όλα τα όντα από άοριστο χρόνο στη **saṃsāra**, αξίζουν το ίδιο όνομα, δηλαδή **āsava**.

Ο Βούδας χρησιμοποίησε λοιπόν, τον όρο **āsava** με μεταφορικό τρόπο, επειδή μια παρόμοια διαδικασία ζύμωσης συμβαίνει και στον νου.

Τα συστατικά που χρησιμοποιούνται για την «νοητική ζύμωση» είναι τα αισθητήρια αντικείμενα που εισέρχονται ή εισρέουν από
το μάτι,
το αυτί,
την μύτη,
την γλώσσα,
το σώμα
και από τις διάφορες ιδέες του νου.

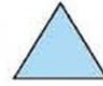
Διαπιστώνουμε ότι τα δικά μας συστατικά δεν είναι ρίζες, φλούδες, ή φύλλα από διάφορα φυτά, αλλά αισθητήρια αντικείμενα.

Για παράδειγμα, όλα αυτά που βλέπουμε καθημερινά, εισέρχονται μέσω του ματιού στον εγκέφαλο, όπου γίνεται ή επεξεργασία τους και ή νοητική τους ζύμωση.

Τα αισθητήρια αντικείμενα είναι τα συστατικά που εισέρχονται από:

το μάτι

Ο ρ α τ ά

Φως Χρώματα Σχήματα Σώματα

Εισέρχονται από

το αυτί

Ηχητικά

Μουσική Φωνή Κρότος Θόρυβος

Τό ίδιο συμβαίνει και με τους ήχους. Κάθε τι που ακούμε καθημερινά, εισέρχεται μέσω του αυτιού στον εγκέφαλο και επηρεάζει τον νου μας.

Τό ίδιο και με τις όσμες. Κάθε όσμή που εισέρχεται από την μύτη μας, καταλήγει στον εγκέφαλο, προκαλώντας ανάβρασμό και νοητική ζύμωση.

Εισέρχονται από

την μύτη

Ό σ φ ρ η τ ι κ ά

Μυρωδιά Ευωδία Κακοσμία Βρώμα

Εισέρχονται από

την γλώσσα

Γ Ε Υ Σ Τ Ι Κ Α

Ξινό

Αλμυρό

Γλυκό

Πικρό

Τά ποτά πού πίνουμε, οί τροφές πού τρώμε, καί κάθε είδους γεύση, λόγω τών ζυμώσεων πού γίνονται στόν νού, έπηρρεάζουν τίς διαθέσεις μας καί τήν στάση μας έν γένει.

Οί έντυπώσεις πού παίρνουμε καθημερινά από τά άπτά αντικείμενα, προκαλούν νοητική ζύμωση καί έπηρρεάζουν την συμπεριφορά μας.

Εισέρχονται από

το σώμα

Α Π Τ Α

Απαλό

Χνουδωτό

Ζεστό

Κρύο

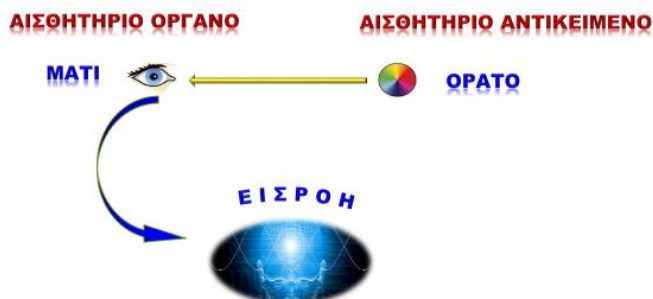
Νοερά

Νούς

Ιδέες

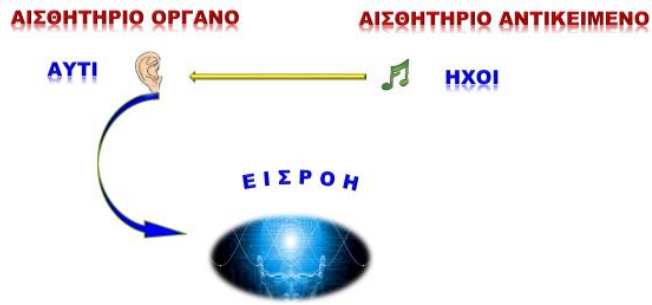
Τέλος, νοερά αντικείμενα ὅπως οί σκέψεις, οί ιδέες, καί τά αίσθήματα, εισρέουν στόν νού προκαλώντας ζυμώσεις, πού επίσης έπηρρεάζουν τούς τρόπους καί τήν συμπεριφορά μας.

Αυτή ή διαδικασία τής εισβολής ή εισροής, μπορεί νά άπεικονισθεϊ ώς εξής:

Είσορη ὀπτικοῦ «συστατικοῦ».

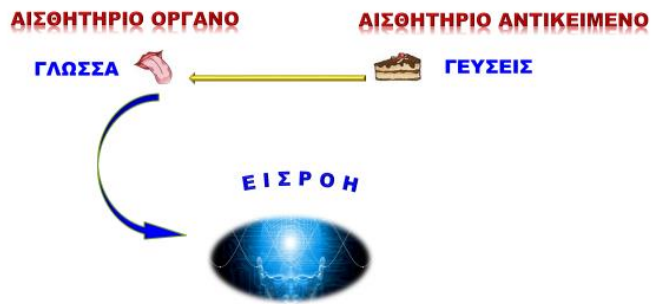
Είσορή ήχητικού
«συστατικού».

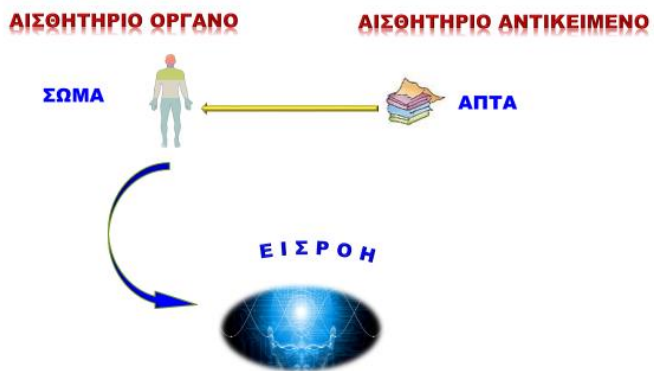
Είσορή όσφρητικού
«συστατικού».

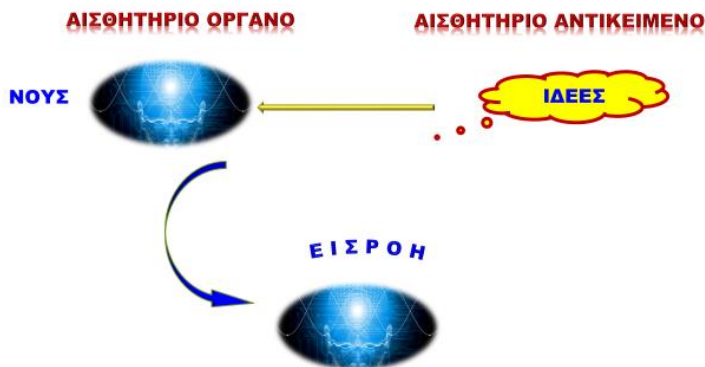
Είσορή γευστικού
«συστατικού».

Είσορή άπτοῦ
«συστατικού».

Είσορή νοητικῶν
«συστατικῶν».

Αυτή η εκροή εμφανίζεται είτε με ιδέες, επιθυμίες, απόψεις κλπ, είτε με σωματικές πράξεις ή λεκτικές πράξεις.

Αυτή η εκροή εκδηλώνεται ως διάφορα είδη νοητικών μολύνσεων που εμφανίζονται σε τρία επίπεδα του νου:

- ασυνείδητο,
- υποσυνείδητο, και
- συνειδητό.

Μέσα στο νοητικό βαρέλι λοιπόν, συντελούνται οι νοητικές ζυμώσεις που ξεκινούν από τον πάτο με τα 4 άσαβα. Η «όσμή» που αναδύεται από την ζήμωση τών άσαβα, «μεθάει» και άπο-

διοργανώνει τόν νου.

ΑΣΥΝΕΙΔΗΤΟΣ ΝΟΥΣ

ĀSAVA (Νοητικές Διαφθορές):
 Συστατικά αισθητήριων αντικειμένων που βυθίζονται στα βαθιά κοιλώματα του νου, επιφέρουν ζύμωση, και παράγουν μια εκροή νοητικών μολύνσεων που ονομάζονται *āsava*.

Στήν οίνοπαραγωγή, τὸ βαρέλι παραμένει ἀκίνητο ὥστε νά κατασταλάξουν στὸν πάτο ὅλα τὰ χονδρά κομμάτια καί νά ξεκινήσει ἔτσι ἡ ἀλκοολική ζύμωση. Κάτι ἀνάλογο γίνεται μέ τὸν νου μας.

Όλες οἱ πληροφορίες πού ἔχουμε συλλέξει κατασταλάζουν στὸν πάτο τοῦ ἀσυνείδητου προκαλώντας τὴν νοητικὴ ζύμωση. Ὅλη αὐτὴ ἡ συσσώρευση πληροφοριῶν πού ἔχουμε συλλέξει ἀπὸ ἄλλους, ἀπὸ τὸ περιβάλλον μας, ἀλλὰ καί ἀπὸ τίς ἰδέες καί τίς σκέψεις πού ἔχουμε μέσα μας, μᾶς ἐπηρεάζουν καί μᾶς κάνουν νά πράττουμε ἢ νά ἐνεργοῦμε ἀσυνείδητα σάν προγραμματισμένοι .

Τα *āsava* προκαλοῦν εκροή ἄλλων ειδῶν νοητικῶν μολύνσεων.

Αυτά είναι:

10 Kilesa
4 Upādāna
5 Nīvaraṇa
7 Anusaya
4 Ogha
10 Saṃyojana
4 Yoga
4 Gantha
4 ĀSAVA

GANTHA

- Νοητικοί Κόμβοι-

Οι νοητικές μολύνσεις που κομποδένουν τα όντα με τον θάνατο και τη σύλληψη· δηλαδή, τη στιγμή του θανάτου κομποδένουν τον νου με ένα νέο σώμα.

Αυτό οφείλεται στην όρμη που υπάρχει για φιλήδονες επιθυμίες και για ύπαρξη.

YOGA

- Νοητικές συζεύξεις-

Νοητικές μολύνσεις που συζεύγουν τα όντα με την ταλαιπωρία στη samsāra και δεν τους επιτρέπουν να διαφύγουν.

Όπως δύο βόδια είναι δεμένα κάτω από τον ίδιο ζυγό του άρότρου, έτσι κι εμείς είμαστε δεμένοι με την ταλαιπωρία της ύπαρξης.

Στην ακόλουθη φωτογραφία έχουμε ένα παράδειγμα αυτής της ταλαιπωρίας.

Ἡ κορυφή τοῦ παγόβουνου συμβολίζει τήν παρούσα ταλαιπωρία, αὐτήν πού βλέπουμε κάθε στιγμή μπροστά μας. Τό κάτω μέρος τοῦ παγόβουνου ὅμως συμβολίζει τήν συνολική ταλαιπωρία πού ἔχουμε συσσωρεύσει

στήν σανσάρα μέσα ἀπό ἄπειρες ἐπαναγεννήσεις· αὐτήν πού ποτέ δέν αναφέρουμε διότι εἶναι πολύ δύσκολο νά τήν ἀντιληφθοῦμε. Εἶναι κάτι πού δέν θυμόμαστε διότι οἱ μακρινές ἀναμνήσεις χάνονται στό πέρασμα τοῦ χρόνου. Ἔτσι, ἀπό τήν στιγμή πού ἐνώνεται κάποιος μέ τίς νοητικές συζεύξεις, εἶναι πολύ δύσκολο νά ἐλευθερωθεῖ. Ὅμως:

Οἱ Βούδες καί οἱ Ἄξιοι μαθητές (Arahant), ἔχουν ἐπιτύχει τήν υπέρτατη ἀπελευθέρωση (Nibbāna) ἀπό τίς νοητικές συζεύξεις (anuttara yoga khema)

SANJOJANA
- Νοητικά Δεσμά -

Νοητικές μολύνσεις πού δεσμεύουν τὰ ὄντα στον κύκλο τῆς συνεχούς περιπλάνησης στήν ὑπαρξη (samsāra).

Τὰ νοητικά δεσμά δέν ἐπιτρέπουν σέ κάποιον νά ξεφύγει ἀπό τήν συνεχῆ περιπλάνηση στήν σανσάρα.

Ἔχουμε δηλ. τοὺς κόμβους πού μᾶς δένουν, τίς συζεύξεις πού μᾶς ταλαιπωροῦν, καί μετὰ τὰ δεσμά πού δέν μᾶς ἀφήνουν νά ξεφύγουμε ἀπό τόν κύκλο τῆς ὑπαρξης.

OGHA
- Νοητικές Ροές -

Νοητικές μολύνσεις που είναι δύσκολο να τις διασχίσει κάποιος, και οι οποίες παρασύρουν τα όντα στον ωκεανό της ύπαρξης, αναγκάζοντάς τα να βυθίζονται σε αυτόν.

Νοητικές Ροές

Έκτός από τις προηγούμενες μολύνσεις, έχουμε και τὰ νοητικά ρεύματα που έρχονται για νά έντεινουν τήν ταλαιπωρία τῶν ὄντων, πνίγοντάς τα στον ὠκεανό τῆς ὕπαρξης.

Οι Βούδες και οι Άξιοι μαθητές (*Arahant*) ονομάζονται **ogha-tiṇṇā**, δηλαδή αυτοί που έχουν διασχίσει τις νοητικές ροές ή πλημμύρες, και διέφυγαν από αυτές.

Ο Βούδας που διέσχισε την ροή ή πλημμύρα των νοητικών μολύνσεων.

Ο Βούδας που διέσχισε τήν ροή ή τήν πλημμύρα τῶν νοητικῶν μολύνσεων ὀνομάζεται **ogha-tiṇṇo**

ΥΠΟΣΥΝΕΙΔΗΤΟΣ ΝΟΥΣ

ANUSAYA

- Υπολανθάνουσες Διαθέσεις-

Νοητικές μολύνσεις που βρίσκονται υποκείμενες κατά τη διάρκεια της νοητικής διαδικασίας στην οποία ανήκουν.

Αυτές οι υπολανθάνουσες διαθέσεις που ονομάζονται και ένστικτα, περιμένουν μία ευκαιρία για να ξυπνήσουν. Έμφανίζονται δέ, περιστασιακά.

Αναδύονται στην επιφάνεια του νου ως έμμονες ιδέες, αιφνίδιες ορμές ή ένστικτα όποτε συναντώνται με κατάλληλες συνθήκες.

ANUSAYA

- Υπολανθάνουσες διαθέσεις-

Έχουν την τάση να εγείρονται στον νου καθ'όσο διάστημα δεν έχουν εξαλειφθεί ακόμα από τις υπερκόσμιες οδούς.

Είχαμε αναφερθεί στις υπερκόσμιες οδούς οι οποίες επιτυγχάνονται μέσω του διορατικού διαλογισμού.

Θά ποῦμε τώρα, λίγα λόγια για τὰ

ένστικτα τὰ ὅποια εἶναι κάτι ἀνάλογο μὲ τὶς ὑπολανθάνουσες διαθέσεις. Τὰ ένστικτα δὲν ἔμφανίζονται συνεχῶς ἀλλὰ μόνον σὲ κρίσιμες στιγμές, ὠθώντας μας νὰ κάνουμε μὴ πράξη.

Ο Freud περιέγραψε δύο κατηγορίες ενστίκτων:

- το **Εγώ (Ego)**, ή ένστικτα της αυτοσυντήρησης,
- και τα **σεξουαλικά ένστικτα**.

Στα τελευταία του έργα περιόρισε τον όρο στον

- **Θανάτο (Thanatos - τα ένστικτα του θανάτου)**
- και τον **Έρωτα (Eros - τα ένστικτα της ζωής)**.

Η πρώτη σχολή ψυχολογίας που έλαβε το ένστικτο σαν κεντρική ιδέα, ήταν η Φροϋδική σχολή της ψυχανάλυσης.

Αυτή ήταν η αρχική λίστα ενστίκτων.

Αργότερα, διάφοροι

ψυχολόγοι εμπλούτισαν αυτή την λίστα, προσθέτωντας κι άλλους όρους. Σε γενικές γραμμές όμως, βλέπουμε ότι έγινε μία προσπάθεια από την Δυτική ψυχολογία να ορίσει τί είναι αυτά τα ένστικτα. Έξετάζοντας τις απόψεις του Φρόυντ, καταλαβαίνουμε ότι έχει επηρεαστεί πολύ από την Βουδδιστική ψυχολογία μέσω του Σοπενχάουερ. Αυτός ήταν γερμανός φιλόσοφος που είχε γράψει πολλά συγγράμματα σχετικά με τον Βουδδισμό, και τα οποία επηρέασαν με την σειρά τους τον Φρόυντ. Για να καταλάβουμε ποῦ βασίστηκε ο Φρόυντ για να ταξινομήσει τις κατηγορίες τῶν ενστίκτων θα δοῦμε αυτά που εῖπε ο Βούδδας για να κάνουμε μία μικρή σύνδεση.

Υπάρχουν τρία βασικά εῖδη ἐπιθυμίας που ἐμφανίζονται μέσα σε ἕναν ἄνθρωπο:

Ὁ Βούδδας μίλησε πολλές φορές γι' αυτά πριν από 2.650 ἔτη. Οἱ δυτικοὶ φιλόσοφοι ἄρχισαν να μελετοῦν αυτά τὰ κείμενα γύρω στον 17^ο αἰώνα μ.Χ.

κι ἕνας από αυτούς ἦταν καὶ ὁ Σοπενχάουερ.

- η ἐπιθυμία για ηδονές (*kāma-taṇhā*),
- η ἐπιθυμία για ὑπαρξη (*bhava-taṇhā*),
- η ἐπιθυμία για μη ὑπαρξη (*vibhava-taṇhā*).

Βούδας	Φρόυντ
• η ἐπιθυμία για ηδονές (<i>kāma</i>)	σεξουαλικά ένστικτα Έρωτας (<i>Eros</i>), <i>libido, id</i>
• η ἐπιθυμία για ὑπαρξη (<i>bhava</i>)	Εγώ (<i>Ego</i>),
• η ἐπιθυμία για μη ὑπαρξη (<i>vibhava</i>)	Θανάτος (<i>Thanatos</i>)

Ἀπό αὐτόν ἐπηρεάστηκε ὁ Φρόυντ. Βλέπουμε ἐδῶ μία σύγκριση μεταξύ Βούδδα καὶ Φρόυντ πάνω στήν ἐπιθυμία καὶ τὰ ένστικτα.

Ο Βούδδας βέβαια δεν περιορίζει την επιθυμία για ήδονές μόνο στα σεξουαλικά ένστικτα όπως έκανε ο Φρόυντ, διότι αυτές οι ήδονές μπορούν να εμφανισθούν και με άλλο τρόπο. Για παράδειγμα όταν βλέπουμε ένα όμορφο λουλούδι το μάτι ήδονίζεται, όταν γευόμαστε κάτι πάρα πολύ νόστιμο νιώθουμε ήδονή στην γλώσσα και στην στοματική κοιλότητα, όταν ακούμε μία θεσπέσια μουσική νιώθουμε ήδονή μέσω του ήχου, όταν μυρίζουμε ένα θεσπέσιο άρωμα νιώθουμε ήδονή μέσα από την μύτη, κλπ. Έν ολίγοις, η ήδονική επιθυμία εμφανίζεται μέσω όλων των αισθητηρίων οργάνων και η σεξουαλικότητα είναι μόνο ένα είδος αυτής. Αντιλαμβανόμαστε δηλ. πόσο περιορισμένος είναι ο όρισμός που δίνει ο Φρόυντ.

Η επιθυμία για ύπαρξη μεταφράζεται από τον Φρόυντ ως Έγώ, και είναι η τάση για αυτοσυντήρηση.

Η επιθυμία για μη ύπαρξη μεταφράζεται από τον Φρόυντ ως Θάνατος, αλλά στον Βουδδισμό η επιθυμία αυτή δεν περιορίζεται μόνο στον θάνατο. Για παράδειγμα η καταστροφική τάση που έχει κάποιος για κάποιον άλλον, ή τάση δηλ. να μην τον έχει κοντά του, δεν εκπληρώνεται μόνο με τον θάνατο αλλά και με την άπλη απομάκρυνσή του. Αντί δηλ. να τον σκοτώσει, τοῦ προξενεί τέτοια βλάβη ὥστε ὁ ἄλλος νὰ μὴν μπορεῖ νὰ κινηθεῖ καὶ νὰ παρευρεθεῖ σέ συγκεκριμένα μέρη ἢ κοντὰ του. Ἐπίσης στὸν Βουδδισμό, ἡ ἐπιθυμία γιὰ μὴ ὕπαρξη ἔχει νὰ κάνει καὶ μὲ τὴν πίστη ὅτι μετὰ τὸν θάνατο δὲν ὑπάρχει ζωὴ.

Arthur Schopenhauer
1788 – 1860

Sigmund Freud
1856 – 1939

Αναφορικά με τους δύο αυτούς άνδρες, πρέπει να πούμε ότι όταν ο Φρόυντ διάβασε τα συγγράμματα του Σόπενχάουερ σχετικά με τον Βουδδισμό, έπηρρεάστηκε τόσο πολύ, ὥστε εἶπε: «Ἄπο ἐδῶ καὶ στὸ ἐξῆς, ἀγκυροβολοῦμε τὸ πλοῖο μας στὸ λιμάνι τοῦ Σόπενχάουερ!». Δέν γνώριζε βέβαια ὅτι ὁ Σόπενχάουερ εἶχε ἐπηρρεαστεῖ μὲ τὴν σειρά του ἀπὸ τὸν Βουδδισμό, διότι ὁ πρῶτος πολλές φορές ἀναφέρει πράγματα ἀλλὰ δέν δίνει ἀναφορὰ γιὰ τὴν πηγή τους.

7 ANUSAYA - Υπολανθάνουσες Διαθέσεις-

Θά δοῦμε τώρα πῶς ἐξηγεῖ ὁ Βουδδας τὰ ἔνστικτα· ποιές δηλ. εἶναι αὐτές οἱ ὑπολανθάνουσες τάσεις πού οἱ σημερινοί ψυχολόγοι τίς ἀποκαλοῦν ἔνστικτα. Ὁ Βουδδας ἀναφέρει ἑπτὰ ἔνστικτα:

1. ἡ φιλήδονη ἐπιθυμία	<i>kāma-rāga</i>
2. ἡ ἀποστροφή	<i>paṭigha</i>
3. ἡ υποθετική ἀποψη	<i>diṭṭhi</i>
4. ἡ σκεπτικιστική ἀμφιβολία	<i>vicikicchā</i>
5. ἡ υπεροψία	<i>māna</i>
6. ἡ ἐπιθυμία γιὰ ὑπαρξή	<i>bhava-rāga</i>
7. ἡ ἀγνοία	<i>avijjā</i>

1. Ἡ φιλήδονη ἐπιθυμία δέν περιορίζεται μόνον στήν σεξουαλικότητα ἀλλά ἔχει μιὰ εὐρύτερη ἔννοια, διότι κάποιος μπορεῖ νά νιώσει ἡδονή μέσα ἀπό ὅλα τὰ αἰσθητήρια ὄργανα ὅπως ἀναφέραμε προηγουμένως.

Ἔχουμε πέντε εἶδη φιλήδονης ἐπιθυμίας:

Ἐνα ἔλκυστικό ὀπτικό ἀντικείμενο γιὰ παράδειγμα, προσκρούει στό μάτι καί καταλήγει στόν νου προκαλώντας ἡδονή. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τούς ἤχους, τίς ὀσμές, τίς γεύσεις, τίς ἀφές, καί τίς ἰδέες, πού προκαλοῦν ἐξ' ἴσου ἡδονή.

2. Η άποστροφή είναι μία καταστρεπτική τάση που έχουμε όταν απέχθανόμαστε κάτι και θέλουμε να το αποβάλλουμε από την ζωή μας.

Έχουμε πέντε είδη άποστροφής:

Τό ίδιο ισχύει και για τὰ ἐπόμενα ἔνστικτα πού ἐμπεριέχουν ἐπίσης πέντε παρόμοια εἶδη ὡς ἀνωτέρω, σέ σχέση μέ τὰ αἰσθητήρια ὄργανα καί ἀντικείμενα.

3. Η ὑποθετική ἄποψη εἶναι ἓνα ἔνστικτο πού βασίζεται σέ εἰκασίες καί ὄχι σέ ἀποδείξεις. Η ὑποθετική ἄποψη καταλήγει νά γίνει ἔμμομη ἰδέα ἢ ὁποῖα μετατρέπεται σέ ὑπολανθάνουσα διάθεση πού μπορεῖ νά ἔλθει στόν νοῦ μας ὁποιαδήποτε στιγμή, καί νά μᾶς κάνει νά δράσουμε αὐτόματα χωρίς καμιὰ λογική ἀπόδειξη.
4. Η σκεπτικιστική ἀμφιβολία εἶναι μία τάση νά ἀμφιβάλλουμε γιά ὅ,τι μᾶς λένε οἱ ἄλλοι, ἀκόμα κι ὅταν παρουσιάζουν ἀποδείξεις.
5. Ἄλλη μία ὑπολανθάνουσα τάση εἶναι ἡ ὑπεροψία, ἡ ὑπερηφάνεια, ἡ ἔπαρση κλπ.
6. Η ἐπιθυμία γιά ὕπαρξη εἶναι τό ἔνστικτο τῆς αὐτοσυντήρησης.
7. Η ἄγνοια εἶναι ἡ τάση πολλῶν ἀνθρώπων νά μήν θέλουν νά ἀσχοληθοῦν μέ πολλά πράγματα, διότι δέν θέλουν νά κουράσουν τόν νοῦ τους μέ σκέψεις καί ἰδέες. Γιά παράδειγμα, ἔχουμε μία ἄποψη γιά κάτι καί δέν θέλουμε νά μάθουμε παραπάνω. Μᾶς ἀρκεῖ ἡ ἄποψή μας, καί παρ' ὅλο πού ἀκοῦμε ὅτι ὑπάρχει κάτι ἄλλο, δέν κάνουμε κάποια προσπάθεια νά μάθουμε διότι βαριόμαστε νά σκεφτοῦμε καί νά ἀσχοληθοῦμε.

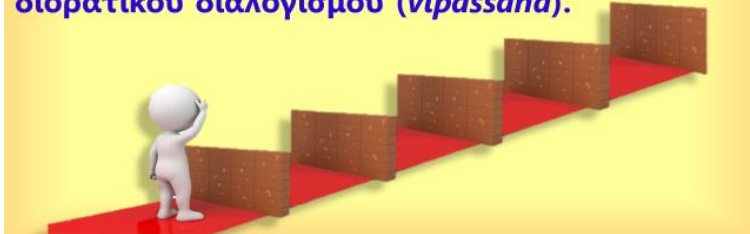
NĪVARAṆA

- Τα Πνευματικά Εμπόδια -

Νοητικές μολύνσεις που παρεμποδίζουν τον δρόμο για την επαναγέννηση στον ανθρώπινο και θεϊκό κόσμο, για την επίτευξη των εκστάσεων (*jhāna*) και για την επίτευξη του *Nibbāna*.

Τα πέντε πνευματικά εμπόδια είναι οι κύριες εσωτερικές παρεμποδίσεις κατά την ανάπτυξη του ηρεμιστικού διαλογισμού (*samatha*) και του διορατικού διαλογισμού (*vipassanā*).

Αυτές είναι:

1. η φιλήδονη επιθυμία	<i>kāmacchanda</i>
2. ο θυμός	<i>byāpāda</i>
3. η νωθρότητα και η νύστα	<i>thinamiddha</i>
4. η ανησυχία και η τύψη	<i>uddhacca- ...</i>
5. η αμφιβολία	<i>vicikicchā</i>

Ἡ φιλήδονη ἐπιθυμία ὅπως καί ὁ θυμός (ἢ ἀποστροφή) πού εἶναι ὑπολανθάνουσες τάσεις ἢ ἔνστικτα, μπορεῖ νά γίνουν καί ἐμπόδια. Μαζύ μέ τήν νωθρότητα καί τήν νύστα, τήν ἀνησυχία καί τίς τύψεις, καθώς καί τήν ἀμφιβολία, μποροῦν νά δημιουργήσουν ἐμπόδια ὄχι μόνον κατά τήν ὥρα τοῦ διαλογισμοῦ, ἀλλά καί νά ἐμποδίσουν τήν ἐπαναγέννησή μας σέ καλές καταστάσεις ὑπαρξης.

ΣΥΝΕΙΔΗΤΟΣ ΝΟΥΣ

UPĀDĀNA

-Νοητικές Προσκολήσεις-

Νοητικές μολύνσεις που προξενούν:

1. Προσκόλληση σε ηδονικές ευχαριστήσεις,

↑	4 Upādāna	↑
	5 Nivaraṇa	
	7 Anusaya	
	4 Ogha	
	10 Saṃyojana	
	4 Yoga	
	4 Gantha	
≡	4 ĀSAVA	≡

2. Προσκόλληση σε απόψεις,

3. Προσκόλληση σε ηθικούς κανόνες, τελετές και αυστηρότητες, με την πεποίθηση ότι μόνον έτσι επέρχεται η εξάγνιση και η λύτρωση.

↑	4 Upādāna	↑
	5 Nivaraṇa	
	7 Anusaya	
	4 Ogha	
	10 Saṃyojana	
	4 Yoga	
	4 Gantha	
≡	4 ĀSAVA	≡

4. Προσκόλληση στην ιδέα ενός εαυτού ή μιας ψυχής.

↑	4 Upādāna	↑
	5 Nivaraṇa	
	7 Anusaya	
	4 Ogha	
	10 Saṃyojana	
	4 Yoga	
	4 Gantha	
≡	4 ĀSAVA	≡

Η προσκόλληση είναι ένας έντονος βαθμός της επιθυμίας (taṇhā).

↑	4 Upādāna	↑
	5 Nivaraṇa	
	7 Anusaya	
	4 Ogha	
	10 Saṃyojana	
	4 Yoga	
	4 Gantha	
≡	4 ĀSAVA	≡

KILESA

-Νοητικά Μιάσματα-

Ονομάζονται έτσι επειδή
πλήττουν και
βασανίζουν τον νου.

↑	10 Kilesa	↑
	4 Upādāna	
	5 Nīvaraṇa	
	7 Anusaya	
	4 Ogha	
	10 Saṃyojana	
	4 Yoga	
	4 Gantha	
≡	4 ĀSAVA	≡

Έπειδή μαιίνουν τα
όντα σύροντάς τα σε μια
νοητικά αλλοιωμένη και
ξεπεσμένη κατάσταση
στο συνειδητό επίπεδο.

↑	10 Kilesa	↑
	4 Upādāna	
	5 Nīvaraṇa	
	7 Anusaya	
	4 Ogha	
	10 Saṃyojana	
	4 Yoga	
	4 Gantha	
≡	4 ĀSAVA	≡

Τα δέκα νοητικά μιάσματα (*kilesa*) είναι:

1. η απληστία (*lobha*)
2. το μίσος (*dosa*)
3. η αυταπάτη (*moha*),
4. η υπεροψία (*māna*),
5. η αδιαντροπία (*ahirika*)

6. ο μη ηθικός φόβος (*anottappa*)
7. η νωθρότητα (*thīna*)
8. η ανησυχία (*uddhacca*)
9. η σκεπτικιστική αμφιβολία (*vicikicchā*)
10. η υποθετική άποψη (*ditṭhi*)

Η Καταστολή και η Εξάλειψη των Νοητικών Μολύνσεων

Στον **ΣΥΝΕΙΔΗΤΟ ΝΟΥ**, τα νοητικά μιάσματα (*kilesa*) και οι νοητικές προσκολλήσεις (*upādāna*) μπορούν να κατασταλούν προσωρινά με την μάθηση, την μελέτη και την πρακτική της διδασκαλίας του Βούδα στο στοιχειώδες επίπεδο.

Καταστολή και Εξάλειψη των Νοητικών Μολύνσεων

Στον **ΥΠΟΣΥΝΕΙΔΗΤΟ ΝΟΥ** τα πνευματικά εμπόδια (*nīvaraṇa*) μπορούν να κατασταλούν με την πρακτική της βαθιάς αυτοσυγκέντρωσης και την επίτευξη των εκστάσεων (*jhāna*).

Ωστόσο, λόγω των υπολανθάνουσων διαθέσεων (*anusaya*), τα πνευματικά εμπόδια (*nīvaraṇa*) μπορούν να αναδυθούν στον υποσυνείδητο νου κάθε φορά που η αυτοσυγκέντρωση αποδυναμώνεται.

Αυτό είναι το σημείο στο οποίο ο διαλογιστής δυσκολεύεται με τις υπολανθάνουσες διαθέσεις. Αναφέραμε ήδη, ότι με τον ήρεμιστικό διαλογισμό καταστέλλονται οι νοητικές μολύνσεις όπως τα πέντε πνευματικά εμπόδια, δίδοντας ένα παράδειγμα με το έλατήριο.. (σελ. 2). Σ' αυτό το σημείο χρειάζεται ο διορατικός διαλογισμός για να έντοπίσει αυτές τις υπολανθάνουσες διαθέσεις στον υποσυνείδητο νου και σταδιακά να τις εξάλειψει.

Καταστολή και Εξάλειψη των Νοητικών Μολύνσεων

Στον **ΑΣΥΝΕΙΔΗΤΟ ΝΟΥ** οι νοητικές συζεύξεις (*yoga*), οι νοητικές ροές (*ogha*), οι νοητικοί κόμβοι (*gantha*) και οι νοητικοί δεσμοί (*samyojana*) μπορούν να κατασταλούν με την πρακτική του διορατικού διαλογισμού (*vipassanā*).

Καταστολή και Εξάλειψη των Νοητικών Μολύνσεων

Όταν η πρακτική του διορατικού διαλογισμού ενταθεί, εξαλείφει ένα από τα πιο ισχυρα *āsana*, δηλαδή, το *āsana* των υποθετικών απόψεων (*ditṭh'āsana*).

Αυτό επιτυγχάνεται τη στιγμή της *sotāpatti-magga-ñāṇa* (γνώση της οδού για την είσοδο στο ρεύμα).

Όταν δηλ. ο άσκούμενος δεΐ για πρώτη φορά τὸ Νιμπάνα.

Καταστολή και Εξάλειψη των Νοητικών Μολύνσεων

Όταν η πρακτική του διορατικού διαλογισμού ενταθεί μέχρι την επίτευξη της *anāgāmi-magga-ñāṇa* (γνώση της οδού της μη επιστροφής), εξαλείφει το *āsana* της ηδονικής ευχαρίστησης (*kāmāsana*).

Καταστολή και Εξάλειψη των Νοητικών Μολύνσεων

Όταν δε, ενταθεί περαιτέρω μέχρι την επίτευξη της *Arahata-magga-ñāṇa* (γνώση της οδού της Αξιότητας), εξαλείφει το *āsana* της προσκόλλησης στην ύπαρξη (*bhav'āsana*), και το *āsana* της άγνοιας (*avijj'āsana*), που είναι το πιο δυνατό από όλα τα *āsana*.

Καταστολή και Εξάλειψη των Νοητικών Μολύνσεων

Με αυτόν τον τρόπο, όταν η γνώση της κάθε υπερκόσμιας οδού, όπως αυτής στην είσοδο στο ρεύμα (*sotāpatti-magga*), κ.λπ., εξαλείφει το αντίστοιχο *āsana* της, την ίδια στιγμή εξαλείφονται επίσης τα νοητικά δεσμά (*saṃyojana*), οι νοητικοί κόμβοι (*gantha*), κ.λπ.

Σκοπός του διορατικού διαλογισμού είναι να βοηθήσει κάποιον να έντοπίσει αυτά τα **άσαβα**, και να αρχίσει να τα εξαλείφει. Με την σταδιακή εξάλειψη των **άσαβα**, εξαφανίζονται όλα τα νοητικά δεσμά, οί κόμβοι, κλπ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ & ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Έρώτηση: Οί τρεῖς κατηγορίες, άσυνείδητο, ύποσυνείδητο, καί συνείδητό, αναφέρονται καί στην βουδδιστική διδασκαλία μέ τήν ἴδια όρολογία; Εἶχε δηλ. μιλήσει ό Βούδδας γιά αυτά τά τρία στάδια τοῦ νοῦ ὅπως ό Φρόυντ, ἢ χρησιμοποιοῦμε αυτή τήν κατάταξη γιά καλύτερη κατανόηση;

Απάντηση: Πρίν 2.500 ἔτη, ό Βούδδας εἶχε μιλήσει γιά αυτά τά τρία επίπεδα τοῦ νοῦ. Πρός ἔκπληξή σας θά ποῦμε ἐδῶ, ὅτι ό Φρόυντ ἐπηρεάστηκε ἀπό τόν Σόπενχάουερ πού μέ τήν σειρά του εἶχε ἐπηρεαστεῖ ἀπό τήν βουδδιστική ψυχολογία. Μία ἀπό τίς πολλές πραγματείες πού ἔγραψε ό Σόπενχάουερ καί ἡ πιό διάσημη ἀπό αὐτές εἶναι «Ό Κόσμος ὡς Βούληση καί Ἰδέα», ἡ φιλοσοφία τῆς ὁποίας βασίζεται ἐξ' ὀλοκλήρου σέ ιδέες ἐπηρεασμένες ἀπό τόν βουδδισμό. Αυτό τό βιβλίο διάβασε ό Φρόυντ καί ἐπηρεάστηκε πάρα πολύ.

Ἐάν διαβάσουμε τίς θεωρίες τοῦ Φρόυντ πρίν τήν ἐπαφή του μέ τήν φιλοσοφία τοῦ Σόπενχάουερ, θά διαπιστώσουμε ὅτι ἦταν συγχισμένες καί χωρίς τάξη. Ἦταν ἡ περίοδος πού πειραματιζόταν μέ διάφορες θεωρίες ἀλλά καί μέ οὐσίες ὅπως ἡ κοκαΐνη, καί τά συγγράμματά του ἦταν κατά κάποιο τρόπο ψευδοεπιστημονικά. Μετέπειτα ὁμως, ὅταν διάβασε Σόπενχάουερ, οἱ σκέψεις του ἄρχισαν νά εὐθυγραμμίζονται καί νά παίρνουν μορφή, ἐπιτρέποντάς του νά οἰκοδομήσει ἐπάνω τους τήν θεωρία του. Τό άσυνείδητο λοιπόν στην γλώσσα Πάλι πού χρησιμοποιεῖ ό ἴδιος ό Βούδδας, λέγεται *μπαβάνγκα* (*bhavaṅga*). *Μπάβα*=ὑπαρξη, *άνγκα*=μέλος, δηλ. μέλος τῆς ὑπαρξης. Ἡ γενική λέξη εἶναι *μπάβασόττα* (*bhava-sota*), ὅπου *μπάβα*=ὑπαρξη, *σόττα*=ρεύμα, δηλ. τό ρεύμα τῆς ὑπαρξης. Τό *μπαβάνγκα* εἶναι ἓνα μέλος ἢ μέρος τοῦ ρεύματος τῆς ὑπαρξης. Εἶναι αὐτό πού ὀρίζεται ἀπό ἐπαναγέννηση σέ ἐπαναγέννηση, αὐτό πού παραμένει ὡς άσυνείδητο καί μᾶς ὀδηγεῖ ἀπό ζωή σέ ζωή.

Λέγεται άσυνείδητο διότι εἶναι δύσκολο νά τό ἐντοπίσει κάποιος. Μποροῦμε νά χρησιμοποιήσουμε ἐδῶ τόν ὄρο *αβινιάννακα* (*aviññāka*), ὅπου *βινιάννα* (*viññāna*)=συνείδηση καί στερητικό *α*= *αβινιάννακα*=μή συνείδητό.

Τό ύποσυνείδητο στην γλώσσα Πάλι εἶναι τά *ανούσαγια* δηλ. ὑπολανθάνουσες τάσεις πού μεταφράζονται ὡς ύποσυνείδητο.

Τό συνείδητό εἶναι *βινιάννα*. Τώρα πού μιλάμε ἔχουμε συνείδηση αὐτῶν πού ἀκοῦμε ἀλλά δέν ἔχουμε συνείδηση τοῦ τί γίνεται στόν τοῖχο πίσω μας.

Ἐν ὀλίγοις, αὐτή ἡ ταξινομημένη ὑποδιαίρεση ὑπῆρχε ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Βούδδα, καί ὅταν διαβάζουμε τίς αὐθεντικές διδασκαλίες στην πραγματικότητα διαβάζουμε ψυχολογία! Φημισμένοι λόγιοι τῆς δυτικῆς ψυχολογίας κατά κύριο λόγο ἄγγλοι πού ἀκολουθοῦν τήν Θεραβαντική παράδοση, θεωροῦν τόν βουδδισμό ὡς μία μορφή ψυχολογίας.

Ίδιαίτερα στο Άμπιντάμμα αναλύονται με πολύ λεπτομερή τρόπο ό νους καί ή ύλη πάνω στά όποία βασίζεται ή ψυχολογία μας. Ό βουδδισμός λαμβάνει πολύ σοβαρά ύπ' όψιν του τήν ύλη, διότι ή ύλη καί ό τρόπος πού άντιδροϋμε πρός αύτήν εΐναι μέρος τής ψυχολογίας μας. Οί διδασκαλίες τοϋ Βούδδα τελικά, έμπεριέχουν πολλές έννοιες τις όποιες δανείσθηκαν μετέπειτα άλλα ψυχολογικά καί φιλοσοφικά συστήματα, όπως ό ίνδουϊσμός. Ό Βούδδας χρησιμοποίησε τόν διορατικό διαλογισμό πού εΐναι πολύ αναλυτικός χωρίς νά προσπαθεΐ νά δεΐ τί γίνεται με μεταφυσικές έννοιες· αλλά άντιθέτως εΐναι προσγειωμένος καί έπικεντρώνεται στό τί εΐναι αυτό τό όργανο πού λέγεται νους τό όποίο παράγει τις ιδέες, τις σκέψεις, τις φαντασίες καί τά αίσθήματά μας.

Ό Βούδδας σάν ένας χειρουργός ανατέμνει τόν νου με συστηματικό καί μεθοδικό τρόπο καί τις ανακαλύψεις του τις μεταφέρει στους άλλους. Έτσι καί οί άλλοι άν θέλουν, μπορούν νά τά συνειδητοποιήσουν έξ' ίσου. Έν άντιθέσει με κάποιους πού έχουν μιά μεταφυσική θεωρία αλλά δέν διδάσκουν τήν πρακτική με τήν όποϊαν μπορεΐ κανείς νά καταλάβει αύτή τήν έννοια, ό Βούδδας δέν έδειξε μόνο τήν θεωρία για τό πώς συμβαίνει αυτό ή τό άλλο, αλλά ταυτόχρονα δίδαξε καί τήν πρακτική μέσω τής όποϊας μπορεΐ κανείς νά κατανοήσει αύτά τά πράγματα.

Αύτές οί έννοιες πού άκοϋμε σήμερα ιδιαίτερα στην ψυχολογία, υπήρχαν εκείνον τόν καιρό, καί κατόπιν τις δανείσθηκαν κατά κάποιο τρόπο οί δυτικοί ψυχολόγοι. Ίδιαίτερα οί γερμανοί φιλόσοφοι όταν άρχισαν νά διαβάζουν τέτοια κείμενα από τόν βουδδισμό, σοκαρίστηκαν. Ό Σόπενχάουερ για παράδειγμα, όταν διάβαζε τά βουδδιστικά κείμενα δέν μποροϋσε νά τά συγκρίνει με αύτά τοϋ Πλάτωνα καί συνήθιζε νά λέει ότι ό Βούδδας ήταν μακράν πιό μπροστά από τις έννοιες τών δυτικων φιλοσόφων τής έποχής του. Έννοιες πού οί δυτικοί φιλόσοφοι ούτε καν τις εΐχαν άγγίξει!

Αύτά δέν πρέπει νά σάς προξενούν έκπληξη, παρ' όλο πού οί περισσότεροι άνθρωποι πιστεύουν ότι ό βουδδισμός εΐναι κάτι σάν θρησκεία. Ό λόγος εΐναι ότι ό βουδδισμός ταξίδεψε σε πολλές χώρες καί εκεί έγιναν προσμίξεις με τά τοπικά ήθη καί έθιμα καθώς καί τήν πίστη τής κάθε χώρας. Κάτι παρόμοιο έγινε καί στην Δύση όπου έχουμε αυτό τό άνάμικτο φαινόμενο πού λέγεται βουδδισμός· στην πραγματικότητα όμως, άν μελετήσει κανείς τις άυθεντικές διδασκαλίες πού έμπεριέχονται στον Κανόνα Πάλι, θά καταλάβει τί πραγματικά δίδαξε ό Βούδδας.

Έρώτηση: Η έρευνα για νά επεξηγήσουμε τήν αλήθεια μέσω τής φιλοσοφίας καί τής φυσικής θεωρώ ότι εΐναι μιά εύγενής προσκόλληση καί δέν μπορώ νά τήν συγκρίνω με τά κατώτερα ύποσυνείδητα επίπεδα. Θα θέλατε νά μάς πεΐτε κάτι περισσότερο για τήν εϊκαστική ή ύποθετική άποψη καί γιατί εΐναι λανθασμένη; Η περιέργεια για τό τί εΐναι ή ύπαρξη εντάσσεται στό Έγώ ή στην ύποθετική ή λανθασμένη άποψη;

Απάντηση: Ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ἔχουμε τὴν τάση νὰ ἔχουμε μιά ἄποψη γιὰ τὸ κάθε τί. Μόλις ἔχουμε μιά ἐμπειρία ἀμέσως ἔχουμε καὶ τὴν τάση γιὰ μιά ἄποψη. Ἐάν καθίσουμε δέκα ἄτομα σὲ ἓνα τραπέζι γιὰ νὰ συζητήσουμε π.χ. γιὰ τὸ μήλο, δέκα ἀπόψεις θὰ ἀκουστοῦν! Μᾶς ἀρέσει νὰ λέμε τὴν ἄποψή μας γιὰ τὸ μήλο, γιὰ τὸ ἂν προήλθε ἀπὸ τὸν παράδεισο μὲ τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὐά, ἔάν προήλθε ἀπὸ κάπου ἄλλοῦ, ἀπὸ τὴν Ἀφρική ἢ ἀπὸ τὴν Αὐστραλία, γιὰ τὸ πῶς καλλιεργεῖται... κλπ. Αὕτὴ εἶναι μιά ὑπολανθάνουσα τάση πού ἔχουμε, νὰ θέλουμε νὰ λέμε τὴν γνώμη μας καὶ νὰ δίνουμε ἐξηγήσεις. Αὕτὴ ἡ τάση δὲν εἶναι λανθασμένη. Λανθασμένη εἶναι ἡ προσκόλλησις πού ἔχουμε στὶς ἀπόψεις μας σὲ σημεῖο νὰ μᾶς γίνονται ἔμμομη ἰδέα! Ἡ ἔμμομη ἰδέα μετατρέπεται σὲ ὑπολανθάνουσα τάση σὲ σημεῖο νὰ μὴν μποροῦμε νὰ δεχθοῦμε τίς ἀπόψεις τῶν ἄλλων. Δημιουργεῖται ἔτσι μιά νοητικὴ μόλυνση ἡ ὁποία μᾶς ἐμποδίζει νὰ καθαρίσουμε τὸν νοῦ ἀπὸ τὴν προσκόλλησις στὶς ὑποθετικὲς ἀπόψεις.

Γιατί τίς λέμε ὑποθετικὲς; Ὅπως γνωρίζουμε, ἀπὸ τίς ἀρχαῖες ἐποχὲς οἱ ἄνθρωποι προσπαθοῦσαν νὰ ἐρμηνεύσουν τὸ σύμπαν καὶ τὴν ὑπαρξὴ τους σὰν ὄντα μέσα σ' αὐτὸ, τὸν κόσμον καὶ τὸ Ἐγὼ τους: «πῶς ἦλθα σ' αὐτὸν τὸν κόσμον;... τί εἶναι αὐτὸ πού μὲ ἔφερε ἐδῶ;...» Ἐμφανίσθηκαν ἔτσι πολλὲς θεωρίες καὶ ἐκφράσθηκαν πάρα πολλὲς ἀπόψεις. Ἐάν πᾶμε σὲ μιά βιβλιοθήκη θὰ δοῦμε ὅτι εἶναι καταγεγραμμένες ἀπὸ χιλιετηρίδες μέχρι σήμερα, πάρα πολλὲς ἀπόψεις γιὰ τὴν προέλευσις τοῦ κόσμου καὶ τῶν ὄντων μέσα σ' αὐτὸν. Πολλὲς φιλοσοφίαι καὶ πολλὲς θρησκείαι βασίσθηκαν καὶ βασίζονται σὲ ὑποθετικὲς ἀπόψεις. Μὲ τὴν ἔλευσις βέβαια καὶ τὴν ἀποδοχὴ τῆς ἐπιστήμης σὲ παγκόσμιον ἐπίπεδο τὰ πράγματα ἄλλαξαν, διότι τὸ σοβαρὸ βῆμα πού ἔκαναν οἱ ἐπιστήμονες ἦταν ὅτι δὲν ἠθελαν νὰ ἔχουν ἀπόψεις ἀλλὰ ἀποδείξεις! Μέχρι τὴν ἐποχὴ τοῦ Δυτικοῦ διαφωτισμοῦ, πλὴν κάποιων ἐξαιρέσεων πού πράγματι ἦταν ἐπιστημονικὰ ἀποδεδειγμένες ὅπως τὸ Πυθαγόρειον θεώρημα, οἱ λανθασμένες ἀπόψεις ὅπως γιὰ παράδειγμα ὅτι ἡ γῆ εἶναι ἐπίπεδη ἢ ὅτι ὁ ἥλιος γυρίζει γύρω τῆς ἐπικρατοῦσαν, καὶ ἂν κάποιος ἐρχόταν σὲ σύγκρουσις μὲ αὐτὲς καταδικαζόταν σὲ θάνατον.

Ὁ κόσμος σήμερα εἶναι γεμάτος ἀπόψεις καὶ ὑποφέρει ἐξ' αἰτίας τους. Σύγκρουσις ἀπόψεων μεταξὺ πολιτικῶν, σύγκρουσις ἀπόψεων μεταξὺ διπλωματῶν, μεταξὺ οἰκονομολόγων, φιλοσόφων, ἰατρῶν, μέχρι καὶ σύγκρουσις ἀπόψεων ἐντὸς τῆς ἴδιας τῆς οἰκογένειας. Σύγκρουσις μὲ τοὺς γονεῖς μας, μὲ τὰ παιδιὰ μας, μὲ τοὺς συντρόφους μας, κλπ. Κι ὄχι συγκρούσεις τοῦ εἶδους «αὕτὴ εἶναι ἡ ἄποψή μου!» ἀλλὰ συγκρούσεις πού ἔχουν στοιχήσει ζωὲς καὶ συνεχίζουν νὰ κοστίζουν ζωὲς μέχρι σήμερα! Ὅλα αὐτὰ σὲ παγκόσμιον ἐπίπεδο. Ἕνας ἴος μπορεῖ νὰ σκοτώσει πόσες ζωὲς;... χιλιάδες;... Οἱ λανθασμένες ἢ ὑποθετικὲς ἀπόψεις ὅμως σκοτώνουν ἑκατομμύρια! Ἐξετάζουμε λοιπὸν τὸ πῶς ἀπὸ ψυχολογικῆς πλευρᾶς αὐτὲς οἱ ὑπολανθάνουσες τάσεις γιὰ ὑποθετικὲς ἀπόψεις ἐπηρραζοῦν τὴν ζωὴ μας.

Βλέποντας έν τω μεταξύ τί προβλήματα καί τί συγκρούσεις έπιφέρουν αυτές οί ύποθετικές άπόψεις, συμπεραίνουμε ότι πρέπει νά ύπάρχει κάποια μόλυνση μέσα στον άνθρωπο, ένα νοητικό βακτηρίδιο, ένας νοητικός ίός πού εΐναι επικίνδυνος καί μπορεί νά προκαλέσει μέσα μας νοητική διαταραχή. Οί περισσότεροι άνθρωποι μαλώνουν γιά ύποθετικές άπόψεις καί εκεί έγκείται τό πρόβλημα. Όμως όταν σέ τελική άνάλυση πᾶμε νά έπιχειρηματολογήσουμε μέ έναν έπιστήμονα πού έχει άποδείξει κάτι, τότε δέν ύπάρχει χῶρος γιά άπόψεις παρά μόνον γιά άποδείξεις.

Στήν καθημερινή ζωή κάνουμε συνεχῶς αυτό τό λάθος, νά εκφράζουμε δηλ. άπόψεις πού δέν εΐναι τεκμηριωμένες, εΐτε έπειδή τίς άκούσαμε εΐτε έπειδή μᾶς συμφέρει νά σκεφτόμαστε μέ έναν συγκεκριμένο τρόπο. Έτσι πρέπει νά εΐμαστε προσεκτικοί όταν εκφράζουμε μία άποψη, καί νά εΐμαστε σίγουροι εάν καί πόσον μπορούμε νά τήν τεκμηριώσουμε.

Έρώτηση: Απ' όλες τίς αναγκαίες υπεμβάσεις πού μᾶς έχετε διδάξει, αυτή μου φαίνεται ότι εΐναι ή πιό δύσκολη!

Απάντηση: Ναι εΐναι πράγματι. Διότι τίς περισσότερες φορές τό κάνουμε έντελῶς μηχανικά. Αύτός ό μηχανικός τρόπος εΐναι άκριβῶς οί ύπολανθάνουσες τάσεις ή τᾶ ένστικτα. Τᾶ ζῶα γιά παράδειγμα έχουν διάφορα ένστικτα γιά τροφή, γιά άναπαραγωγή, κλπ. καί προσπαθοῦν μέ αυτά τᾶ ένστικτα νά έπιβιώσουν. Οί άνθρωποι προσπαθοῦμε νά έπιβιώσουμε μέσω τῶν άπόψεων διότι διαθέτουμε τόν λόγο καί τήν λογική πολύ περισσότερο απ' ότι τήν κατέχουν τᾶ ζῶα. Έκφράζουμε αυτή τήν λογική μέσα από τίς άπόψεις μας, τίς όποιες, εάν τίς έξετάσουμε πολύ καλά θά δοῦμε ότι τίς έχουμε όχι έπειδή εΐναι καλά τεκμηριωμένες αλλά διότι έτσι μᾶς άρέσει νά πιστεύουμε. Διαβάζουμε γιά παράδειγμα ένα έπιστημονικό περιοδικό ή μία έπιστημονική πραγματεία, ή άκούμε μία θεωρία γιά τό σύμπαν, καί άμέσως βγάζουμε συμπεράσματα καί κάνουμε ύποθέσεις πού οὔτε οί έπιστήμονες δέν τᾶ ύποστηρίζουν! Αρχίζουμε νά φανταζόμαστε πῶς εΐναι τό ένα καί πῶς πρέπει νά εΐναι τό άλλο... Η φαντασία τελικά παίζει μεγάλο ρόλο γιά τήν άποψη πού έχουμε!

Μέ τόν διορατικό διαλογισμό άντιλαμβανόμαστε αυτή τήν τάση πού έχουμε νά ύποθέτουμε καί νά διαμορφώνουμε άπόψεις πού δέν εΐναι τεκμηριωμένες. Αυτό δέν τό κάνουμε γιά νά κατηγορήσουμε άλλους άνθρώπους (διότι κι αυτοί ύποφέρουν) αλλά νά κατανοήσουμε καί νά έξαλείψουμε αυτές τίς τάσεις οί όποιες βασίζονται σέ ύποθετικές άπόψεις, χωρίς νά ξεχνᾶμε ότι κι αυτές έγείρονται, διαρκοῦν καί παρακμάζουν, γλυτώνοντας έτσι από τόν ψυχαναγκασμό νά παραμείνουμε κολλημένοι σ' αυτές. Όντας περισσότερο άνοιχτόμυαλοι, μπορούμε νά άκούσουμε καί νά δεχθοῦμε νέες ιδέες καί άπόψεις χωρίς νά έρχόμαστε σέ σύγκρουση μέ τούς άλλους.